

Editörler

Prof. Dr. Sarp ÜNER
Prof. Dr. Pınar OKYAY

Hipokrat
Yayıncılık

© Aralık 2020
Türkiye Sağlık Raporu 2020

ISBN: 978-605-7874-83-2

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Alıntı yapıldığında kaynak gösterimi

Kitap için;

Üner,S. ve Okyay, P. (Ed.). (2020). *Türkiye Sağlık Raporu 2020*. Ankara: Hipokrat Yayınevi. ISBN: 978-605-7874-83-2

Kitap bölümü için;

Bölüm Yazar (lar)ı soy isim, isim baş harfi. (2020). Bölüm başlığı S.Üner, P.Okyay (Ed.), *Türkiye Sağlık Raporu 2020* içinde (...-.... ss.). Ankara: Hipokrat Yayınevi. ISBN: 978-605-7874-83-2

Editörler

Prof. Dr. Sarp Üner

Prof. Dr. Pınar Okyay

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Sözkesen Matbaacılık

İvedik Organize 1518. Sokak Matsit İş Merkezi No: 2/40

Tel: (0312) 395 21 10 - Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

> Önsöz

Türkiye Sağlık Raporlarının üçüncüsünü, Türkiye Sağlık Raporu 2020'yi yayımlamaktan büyük bir mutluluk duyuyoruz. Halk Sağlığı Uzmanları Derneğinin (HASUDER) 2012 yılında başlatılan bir bilimsel geleneğin ürünü Türkiye Sağlık Raporu 2020 de önceki raporlar gibi büyük bir ekibin emeği ile yazıldı. Bu raporun hazırlanmasında bizlere ürettikleri önceki raporlarla yol gösterici olan Türkiye Sağlık Raporu 2012 ve 2014'ün editör ve yazarlarına teşekkür ederiz.

Raporun bu basımında yazarlar, anlatım, kapsam ve içerik açısından bağımsız bırakıldı. Ancak mümkün olduğu kadar HASUDER tarafından en son yayımlanan 2014 yılı rapordan sonra sağlanabilen verilerin ışığında ülkemizin halk sağlığı sorunlarının ortaya konması amaçlandı.

Raporun yazımında yazar ve editör olarak 194 kişi görev aldı. Editörlüğünü 21 üyemizin yaptığı 16 bölümün 13'üne halen faaliyet gösteren 17 çalışma grubumuzdan 16'sı bölüm içeriğini oluşturma ve yazarları belirlemeye doğrudan katkı verirken "Sahada Çalışan Halk Sağlığı Uzmanları Çalışma Grubu" üyelerinden bir bölümü bu bölümlerin yazarları arasında yer aldı. Çalışma grupları faaliyet alanları dışında 2014 raporunda yer alan "Sağlığın Geliştirilmesi" bölümünün bu raporda da yer alması editörler tarafından uygun bulundu. Bunun yanı sıra raporda ülkemiz için güncel en önemli iki halk sağlığı sorunu olan afetler ve pandemi ile ilgili bölümlerde yer aldı.

Çalışmalara Şubat 2020 içerisinde başlanıldı ve on aylık bir çabanın ürünü Aralık 2020'de ortaya kondu. Bu süreci birlikte üretmenin heyecanı ile yaşadık. Büyük bir uyumla son aşamaya kadar geldik. HASUDER üyeleri ve destekçilerimiz olarak halk sağlığına olan aidiyetimizin bir ürünü ortaya koyduk.

Türkiye Sağlık Raporu 2020 COVID-19 Pandemisi sürecinde yazılmış olması ile de başka bir önem taşımaktadır. Rapor, ülkemizde hem pandemi çalışmaları hem de bu dönemde ihmal edilen, ötelenen diğer sağlık sorunlarının boyutunu ortaya koymak açısından da çok önemli bir belge niteliğindedir. Bu nedenle, Türkiye Sağlık Raporu 2020 aynı zamanda tarihi bir belgedir.

HASUDER Yönetim Kuruluna, raporun baş editörleri olarak bizi görevlendirmeleri nedeni ile onur duyduğumuzu ve güvenleri için teşekkürlerimizi bir kez daha belirtmek isteriz. Bu görevde bizleri yalnız bırakmayan, raporun editör ve yazarları olan değerli yol arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Sayelerinde ülkemizin sağlığına önemli bir katkı verilmiştir.

Türkiye Sağlık Raporu 2020'nin, okuyucularına yararlı olmasını umuyoruz. Burada belirtilen hususlar, değerli editör ve yazarların tespitleri, umarız ülkemizin sağlık yöneticileri ve ilgili tüm taraflar için yol gösterici olur.

Saygılarımızla.

Prof. Dr. Sarp Üner

Prof. Dr. Pınar Okyay

> Teşekkür

Türkiye Sağlık Raporu 2020, Halk Sağlığı Uzmanları Derneğinin (HASUDER) bu başlıkta tanımladığı üçüncü raporu olarak çok değerli bir görevin sürdürülmesini temsil ediyor. 2012 yılında ilki ve 2014 yılında da ikincisi yayımlanan raporlar, ülkemizin sağlık durumuna çok boyutlu bir değerlendirme olanağı sundu. 2020 raporu ise, COVID-19 Pandemisinin olağanüstü koşulları altında bunu gerçekleştirdi.

Türkiye Sağlık Raporu 2020'ye emek veren tüm editör ve yazarların nasıl yoğun bir iş yükü altında rapora katkı verdiklerini biliyoruz. Bu nedenle, emekleri her zamankinden de daha değerlidir. Her birine Yönetim Kurulumuzun en içten şükranlarını sunuyoruz. Bu raporda emeği geçenler, bu olağanüstü dönemde ülkemizin sağlık koşulları, pandeminin bu koşullara etkisi ve sağlığın tüm bileşenlerinin etkileşimi ile ilgili tarihi bir belge hazırladılar. Bugün ve gelecekte saygıyla anılacaklar.

Bu raporun aynı önceki iki raporda olduğu gibi çok önemli bir özelliği de HASUDER'in çatısı altında ortak bir emeğin ürünü olmasıdır. Ancak bu raporun diğerlerinden farkı derneğin önemli yapılarından olan "Çalışma Grupları"nın kendi alanları ile ilgili üretimlerinin olmasıdır. Günümüzde artan bir bireysellik ortamında, birlikte daha güzel işlere imza atılabileceğın önemli bir kanıttır. Bu nedenle, bu rapora katkı verenler hepimize bu anlamda da "umut" vermektedir.

Yönetim Kurulumuz 2020 raporunun dönem görevimizin tamamlanmasından önce yayımlanması ile de onur duymaktadır. Bize bu onuru yaşatan, başta Prof. Dr. Sarp Ünner ve Prof. Dr. Pınar Okyay olmak üzere, tüm editör ve yazarlarımıza teşekkür ederiz.

Türkiye Sağlık Raporu 2020'nin ülkemizin sağlık ortamına katkı vermesi dileğiyle...

HASUDER 2018-2020 Dönemi Yönetim Kurulu

Bölüm Editörleri ve Katkı veren Çalışma

> Grupları

Bölüm	Bölüm Editörleri	Doğrudan Katkı Veren Çalışma Grubu
1. Sağlık Sistemi, Politika ve İnsan gücü, Sağlık Ekonomisi	Prof. Dr. Bülent Kılıç	Sağlık Politikaları ve İstihdam, Sağlık Ekonomisi, Uluslararası İş Birliği, Bilişim
2. Toplumsal Cinsiyet, Kadın Sağlığı, Üreme Sağlığı	Prof. Dr. Ayşe Akın Prof. Dr. Türkan Günay	Kadın ve Toplumsal Cinsiyet
3. Çocuk ve Ergen Sağlığı	Prof. Dr. Burcu Tokuç	Çocuk Sağlığı
4. Çevre ve Sağlık	Doç. Dr. Gamze Varol	Çevre Sağlığı
5. İş Sağlığı	Doç. Dr. Ceyda Şahan Uzm. Dr. Elif Altundaş Hatman	İş Sağlığı
6. Bulaşıcı Hastalıklar	Prof. Dr. Ali Ceylan	Bulaşıcı Hastalıklar
7. Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Sorunu ve Yönetimi	Prof. Dr. Muzaffer Eskiocak Prof. Dr. Dilek Aslan	-
8. Bulaşıcı Olmayan Kronik Hastalıklar	Prof. Dr. Sibel Sakarya	Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar
9. Toplum Ruh Sağlığı	Prof. Dr. Selma Karabey Dr. Öğr. Üyesi İlker Kayı	Toplum Ruh Sağlığı
10. Engellilerle İlgili Hizmet Planlamasına Bütüncül Yaklaşım	Prof. Dr. Filiz Abacıgil Prof. Dr. Hatice Şahin	Engelli
11. Sağlığın Geliştirilmesi	Prof. Dr. Birgül Piyal	-
12. Tütün Kontrolü	Prof. Dr. Dilek Aslan	Tütün ile Mücadele
13. Afetler ve Halk Sağlığına Etkileri	Prof. Dr. Sarp Üner	-
14. Uluslararası Göç ve Sağlık	Doç. Dr. Özge Karadağ Çaman Uzm. Dr. Hande Bahadır	Göçmen Sağlığı
15. Halk Sağlığı ve Sosyal Bilimler	Prof. Dr. Bülent Kılıç	Halk Sağlığı ve Sosyal Bilimler
16. Sağlıkla İlgili Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Dr. Eray Öntaş Prof. Dr. Pınar Okyay	Araştırma Görevlileri

> **Katkıda Bulunan Yazarlar**

Prof. Dr. Ahmet Öner Kurt	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ahmet Topuzoğlu	Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ali Ceylan	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ali Satar	Dicle Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü
Prof. Dr. Aliye Mandıracıoğlu	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ayşe Akın	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ayşe Emel Önal	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ayşe Ferdane Oğuzöncül	Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Bahar Güçüz Doğan	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Banu Çakır	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Belgin Ünal	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Beyhan Cengiz Özyurt	Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Birgül Piyal	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Burcu Tokuç	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD.
Prof. Dr. Bülent Kılıç	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Cengiz Kılıç	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD.
Prof. Dr. Coşkun Bakar	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. C. Tayyar Şaşmaz	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Çiğdem Çağlayan	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Deniz Çalıışkan	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Dilek Aslan	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Elçin Balcı	Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Elçin Yoldaşcan	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. KKTC
Prof. Dr. Erhan Eser	Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ferda Özyurda	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ferdi Tanır	Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Ferruh N. Ayoğlu	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Filiz Abacıgil	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Gamze Çan	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Gönül Dinç Horasan	İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Gül Ergör	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.

Prof. Dr. Günay Saka	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Halim İşsever	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Hatice Şahin	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD.
Prof. Dr. Hilal Özcebe	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Işıl Maral	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Kayıhan Pala	Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Leyla Karaoğlu	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Mehmet Ali Kurçer	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Melikşah Ertem	Sağlık Bakanlığı
Prof. Dr. Meltem Çiçeklioğlu	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Meral Saygun	Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Meral Türk	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Metin Pıçakçiefte	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Muhsin Akbaba	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Muttalip Çiçek	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Parazitoloji AD.
Prof. Dr. Muzaffer Eskiocak	SANKO Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Nadi Bakırcı	Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD.
Prof. Dr. Nazım Ercüment Beyhun	Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Nilay Etiler	İstanbul Okan Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Nur Baran Aksakal	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Nuray Özgülnar	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Pınar Okyay	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Raika Durusoy	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Recep Akdur	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Recep Erol Sezer	Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Rengin Erdal	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Sarp Üner	Lokman Hekim Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Seçil Özkan	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Selma Karabey	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Sevgi Canbaz	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Sibel Sakarya	Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Songül Vaizoğlu	Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. KKTC
Prof. Dr. Sultan Eser	Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Şanda Çalı	Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. KKTC
Prof. Dr. Şevkat Bahar Özvarış	Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü
Prof. Dr. Tacettin İnandı	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Prof. Dr. Türkan Günay	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Alpaslan Türkkan	Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Aslı Davas	Türkiye İnsan Hakları Vakfı Akademisi
Doç. Dr. Ayşecan Terzioğlu	Sabancı Üniversitesi Kültürel Çalışmalar Bölümü
Doç. Dr. Cavit Işık Yavuz	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.

Doç. Dr. Celalettin Çevik	Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD.
Doç. Dr. Ceyda Şahan	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Derya Çamur	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Fahriye Oflaz	Koç Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği
Doç. Dr. Figen Demir	Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Funda Sevcancan	Muğla Bodrum İlçe Sağlık Müdürlüğü
Doç. Dr. Gamze Varol	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Gülelgül Mermer	Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD.
Doç. Dr. Hatice Şimşek Keskin	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Hür Hassoy	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Işıl Ergin	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Lütfi Saltuk Demir	Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. M. Fatih Önsüz	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Mahmut Yardım	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Melih Kaan Sözmen	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Nilgün Ulutaşdemir	Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Doç. Dr. Nurhan Meydan Acımiş	Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Özen Aşut	Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD. KKTC
Doç. Dr. Özge Karadağ Çaman	Columbia Üniversitesi Sürdürülebilir Kalkınma Merkezi, ABD
Doç. Dr. Özlem Terzi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Raziye Özdemir	Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Doç. Dr. Sare Mihçioğur	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Doç. Dr. Seda Topçu	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD.
Doç. Dr. Ümit Kartoğlu	CEO Extensio et Progressio Collonge-Bellerive İsviçre
Doç. Dr. Zahide Koşan	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Alp Aker	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Aras	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Güzel	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Bilgehan Açıkgöz	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Burcu Küçük Biçer	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD.
Dr. Öğr. Üyesi Didem Daymaz	Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Ebru İnal	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Elif Dönmez	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Hemşirelik Fak. Onkoloji Hemşireliği AD.
Dr. Öğr. Üyesi Emine Baran Deniz	Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Ezel Bilge Yerli	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Hakan Tüzün	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Hıdır Sarı	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Hülya Şirin	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi İlker Kayı	Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Bayraktar	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.

Dr. Öğr. Üyesi Nüket Güler Baysoy	Biruni Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Onur Özlem Öztürk	Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Petek Eylül Taneri	Bahçeşehir Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi Tahsin Gökhan Telatar	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi. Asya Banu Babaoğlu	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Öğr. Üyesi. Hatice İkişik	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Öğr. Gör. Dr. Ahmet Can Bilgin	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Tarihi ve Etik AD.
Öğr. Gör. Dr. Meltem Şengelen	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Öğr. Gör. Dr. Ü. Nihal Bilgili Aykut	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Öğr. Gör. Ezgi Türkçelik Türköl	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Öğr. Gör. İsmet Çelebi	Gazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu İlk ve Acil Yardım Programı
Dr. Öğr. Üyesi Serpil Gonca	Mersin Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu
Uzm. Dr. Aslı Ata Teneler	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Uzm. Dr. Burak Kurt	Kastamonu Merkez Toplum Sağlığı Merkezi
Uzm. Dr. Dilek Ener	Adıyaman İl Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Elif Altundaş Hatman	İstanbul Yedikule Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Uzm. Dr. Elif Aylin Yüce Yörük	Muğla İl Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. F. Deniz Mardin	Göç ve Sağlık Konusunda Bağımsız Danışman
Uzm. Dr. Fatma Yeşim Karakoç	Antalya Muratpaşa İlçe Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Hande Bahadır	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Uzm. Dr. Hilal Düzel	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Uzm. Dr. Hilal Görgel	İzmir Narlıdere İlçe Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Lale Esirgen	İstanbul Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı Ruh Sağlığı Birimi
Uzm. Dr. Metin Gümüş	Kocaeli Gölcük İlçe Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Mithat Temizer	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Uzm. Dr. Müjde İlgün	Manisa Şehzadeler İlçe Sağlık Müdürü
Uzm. Dr. Nergis Kayacan	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Uzm. Dr. Nureddin Özden	Adana İl Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Ömer Faruk Tekin	Van İl Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Pelin Şavlı Emiroğlu	İstanbul Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı Ruh Sağlığı Birimi
Uzm. Dr. Sabanur Çavdar	Ümraniye İlçe Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Seher Palanbek	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Uzm. Dr. Selim Güler	Sinop Merkez Toplum Sağlığı Merkezi
Uzm. Dr. Serol Deveci	Manisa İl Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dr. Seval Çoker	Kastamonu Halk Sağlığı Laboratuvarı
Uzm. Dr. Şeyma Arslan	İstanbul Arnavutköy İlçe Sağlık Müdürlüğü
Uzm. Dt. Cansu Özşin Özler	Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Pedodonti AD.
Uzm. Psk. Ahmet Erkam Ünal	İstanbul Esenler İlçe Sağlık Müdürlüğü
Dr. Ahmet Soysal	TTB Halk Sağlığı Kolu
Dr. Ahmet Önder Porsuk	Kırklareli Lüleburgaz İlçe Sağlık Müdürlüğü
Dr. Ayşegül Esin	Bilkent Üniversitesi Uluslararası Çocuk Merkezi

Dr. Azize Tiryakiođlu	İstanbul Maltepe İlçe Sağlık Müdürlüğü
Dr. Bilge Şentürk	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Dr. Birol Tibet	İzmir Biyotıp ve Genom Merkezi
Dr. Çağrı Emin Şahin	Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü
Dr. Metin Kılıç	MERS Ortak Sağlık Güvenlik Birimi Manisa
Dr. Seyfi Durmaz	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Dr. Sıdika Tekeli Yeşil	Frauenarzt Praxis Rheinfelden İsviçre
Dr. Tuğba Meliha Fatma Ercan	Şanlıurfa Ceylanpınar İlçe Sağlık Müdürlüğü
Arş. Gör. Dr. Anıl Başpınar	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Atalay Aktuna	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Bengü Nehir Buğdaycı Yalçın	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Beyza Kerman	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Burkay Budak	Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Cansu Karabiber	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Cüneyt Çalışkan	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü
Arş. Gör. Dr. Derya Akıcı	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Dilek Yıldırım	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Eray Öntaş	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Esra Yavuz	Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Ezgi Çamlık	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Fatma Bozdağ	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Gamze Aktuna	Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü
Arş. Gör. Dr. Gamze Ketrez	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Gökçe Hazar Otçu	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Hüseyin Koçak	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Arş. Gör. Dr. İlkem Duman Kıymık	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. İsmail Çevik	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. K. Onur Şimşek	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Kenan İlkay Alp	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Kevser Durgun	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Kevser Tuncer Kara	Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Merve Kevser Çamlı	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Nurdan Filiz Özbay	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Reyhan Can Yıldız	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Saide Mebrure Dağdaş Topal	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Selin Girgin	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Tuğçe Dartılmak	Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Tülin Çoban	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Arş. Gör. Dr. Yağmur Köksal Yasin	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Klinik Psk. İnanç Sümbüloğlu	Birey ve Toplum Ruh Sağlığında İz Derneği
Dyt Damla İkbal Ceyhan	İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.
Buket Atlı	Temiz Hava Hakkı Platformu
Serhat Erdal	İzmir Özel Batı Göz Sağlık Grubu
Int. Dr. Erol Barbur	Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi

> İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

SAĞLIK SİSTEMİ, POLİTİKA VE İNSAN GÜCÜ, SAĞLIK EKONOMİSİ

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Bülent Kılıç

1 Sağlık Politikası	5
PROF. DR. BÜLENT KILIÇ	
2 Sağlık Örgütlenmesi	9
UZM. DR. MİTHAT TEMİZER • PROF. DR. AHMET ÖNER KURT	
3 Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri	15
PROF. DR. ERHAN ESER • UZM. DR. MÜJDE İLGÜN	
4 Yataklı Tedavi Hizmetleri.....	29
DR. ÖĞR. ÜYESİ BİLGEHAN AÇIKGÖZ • PROF. DR. FERRUH N. AYOĞLU	
5 Şehir Hastaneleri	43
PROF. DR. KAYIHAN PALA	
6 Halk Sağlığı Uzmanlarının Durumu.....	51
PROF. DR. BÜLENT KILIÇ • UZM. DR. METİN GÜMÜŞ • UZM. DR. MİTHAT TEMİZER	
7 Sağlık İnsangücü.....	57
DR. ÖĞR. ÜYESİ BİLGEHAN AÇIKGÖZ • PROF. DR. FERRUH N. AYOĞLU	
8 Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi	63
PROF. DR. NURAY ÖZGÜLNAR	
9 Sağlık Sistemleri	67
PROF. DR. BÜLENT KILIÇ	
10 Temel Sağlık Göstergeleri	71
UZM. DR. HANDE BAHADIR • DOÇ. DR. CELALETTİN ÇEVİK • ARŞ. GÖR. DR. SELİN GİRGİN • PROF. DR. BELGİN ÜNAL	
11 Sağlık Harcamaları (2010-2020)	75
PROF. DR. BÜLENT KILIÇ • DR. BİLGE ŞENTÜRK	

12 Sağlık Ekonomisi ile İlgili Yayınlar	83
UZM. DR. SABANUR ÇAVDAR • DR. ÇAĞRI EMİN ŞAHİN • UZM. DR. ÖMER FARUK TEKİN	
13 Sosyoekonomik Eşitsizlikler	95
DOÇ. DR. MELİH KAAN SÖZMEN • DOÇ. DR. MAHMUT YARDIM • UZM. DR. ŞEYMA ARSLAN • DR. BİROL TİBET	
14 Sağlık Bilgi Sistemleri	101
DR. ÖĞR. ÜYESİ BURCU KÜÇÜK BİÇER	
15 Birinci Basamakta Karar Destek Sistemi	111
DOÇ. DR. LÜTFİ SALTUK DEMİR	

BÖLÜM 2

TOPLUMSAL CİNSİYET, KADIN SAĞLIĞI, ÜREME SAĞLIĞI

Bölüm Editörleri: Prof. Dr. Ayşe Akın • Prof. Dr. Türkan Günay

16 Anne Ölümleri	123
PROF. DR. ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ • PROF. DR. AYŞE AKIN	
17 Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı.....	129
DOÇ. DR. ASLI DAVAS • PROF. DR. MERAL TÜRK	
18 Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nın (Icpd) 25. Yılında Nairobi Zirvesi: Dünyada ve Türkiye'de Neler Değişti?.....	137
PROF. DR. AYŞE AKIN • PROF. DR. ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ	
19 İstenmeyen Gebelikler ve İsteyerek Düşükler	151
PROF. DR. AYŞE AKIN • DOÇ. DR. ÖZLEM TERZİ	
20 Ergen / Genç Üreme Sağlığı / Cinsel Sağlık Sorunları ve Bu Alandaki Gelişmeler	165
DR. SARE MIHÇIOKUR • DR. AYŞEGÜL ESİN	
21 Afetlerde Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı	179
DR. ÖĞR. ÜYESİ ASYA BANU BABAĞLU • DOÇ. DR. GÜLENGÜL MERMER	
22 Aile Planlaması.....	183
ÖĞR. GÖR. DR. Ü. NİHAL BİLGİLİ AYKUT • PROF. DR. BEYHAN ÖZYURT	
23 Erken Yaş Evlilikleri.....	193
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ PETEK EYLÜL TANERİ • PROF. DR. MELİKŞAH ERTEM	
24 Engelli Bireylerde Cinsel Sağlık Üreme Sağlığı.....	201
PROF. DR. FİLİZ ABACIGİL	
25 İleri Yaş Kadınlar ve Sağlık Sorunları	207
DOÇ. DR. HATİCE ŞİMŞEK KESKİN • PROF. DR. RENGİN ERDAL	
26 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Gelişmeler ve Sorun Alanları	213
ÖĞR. GÖR. EZGİ TÜRKÇELİK TÜRKEL • PROF. DR. MELTEM ÇİÇEKLIOĞLU	

27 Kadın ve Çevre	221
DOÇ. DR. NURHAN MEYDAN ACIMIŞ • PROF. DR. TÜRKAN GÜNAY	

BÖLÜM 3

ÇOCUK VE ERGEN SAĞLIĞI

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Burcu Tokuç

28 Türkiye’de Çocuk Nüfusu	229
PROF. DR. BURCU TOKUÇ • PROF. DR. MUZAFFER ESKİOCAK	
29 Çocuk ve Ergen Morbidite ve Mortalitesi; 2014-2018	231
PROF. DR. BURCU TOKUÇ • PROF. DR. MUZAFFER ESKİOCAK	
30 Çocuk Sağlığı Hizmetlerinde Uygulamalar ve Programlar	235
DR. AHMET ÖNDER PORSUK	
31 Çocuk ve Ergenler Açısından Çevre Sağlığının Etkisi	245
DOÇ. DR. GAMZE VAROL	
32 Çocukluk Çağında Sağlıklı Beslenme ve Obezite	253
PROF. DR. GÜNAY SAKA	
33 Çocuk ve Gençlerde Bağımlılık	261
PROF. DR. GAMZE ÇAN	
34 Çocukluk Dönemi Kaza ve Yaralanmalar: 2014-2020 Dönemi	265
PROF. DR. L. HİLAL ÖZCEBE	
35 Çocuk ve Ergenlerde Akran Zorbalığı	271
UZM. DR. TUĞBA MELİHA FATMA ERCAN • PROF. DR. L. HİLAL ÖZCEBE	
36 Suça Sürüklenen Çocuklar, Çocukluk Suçluluğu Açısından Türkiye Değerlendirmesi..	275
DR. ÖĞR. ÜYESİ BURCU KÜÇÜK BİÇER	
37 Çocuk İstismarı ve İhmali: 2014-2020	283
DOÇ. DR. SEDA TOPÇU • PROF. DR. DENİZ ÇALIŞKAN	
38 Çalışan Çocuklar	291
PROF. DR. BURCU TOKUÇ • PROF. DR. A. FERDANE OĞUZÖNCÜL	

BÖLÜM 4

ÇEVRE VE SAĞLIK

Bölüm Editörü: Doç. Dr. Gamze Varol

39 Çevre ve Sağlık Boyutuyla İklim Krizi	301
DOÇ. DR. CAVİT IŞIK YAVUZ	
40 İklim Krizi ve Hava Kirliliği Konusunda Sivil Toplumun Rolü	305
BUKET ATLI	

41 Hava Kirliliği	313
PROF. DR. ÇİĞDEM ÇAĞLAYAN	
42 Toprak Kirliliği	323
DOÇ. DR. NURHAN MEYDAN ACIMIŞ	
43 Gıda Güvenliği ve Beslenme	327
DR. AHMET SOYSAL	
44 Su Kirliliği	331
PROF. DR. BURCU TOKUÇ	
45 Sağlık Etki Değerlendirmesi: Türkiye İçin Gereksinimler ve Olanaklar	337
PROF. DR. NİLAY ETİLER	
46 Kronik Hastalıklar ve Çevre	341
PROF. DR. AYŞE EMEL ÖNAL	
47 Enerji Politikaları ve Çevre	347
DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET ALP AKER	
48 Olağan Dışı Durumlar (Afetler) ve Çevre	363
DOÇ. HÜR HASSOY • DR. KEVSER DURGUN	
49 Gürültü Kirliliği	369
UZM. DR. SEHER PALANBEK	
50 Turizm ve Çevre	375
DR. AHMET SOYSAL	
51 Atık Yönetimi	381
UZM. DR. SEVAL ÇOKER	
52 Kentleşme ve Çevre Sağlığı	389
DOÇ. DR. ALPASLAN TÜRKKAN	

BÖLÜM 5

İŞ SAĞLIĞI

Bölüm Editörleri: Doç. Dr. Ceyda Şahan • Uzm. Dr. Elif Altundaş Hatman

53 Temel İş Sağlığı ve Güvenliği İlkeleri Kapsamında Yasal Durum ve Uygulamadaki Süreçler	397
DOÇ. DR. CEYDA ŞAHAN	
54 Yeni Yasal Düzenlemelerle Ülkemizde Risk Değerlendirmesi, Etkinliği ve İş Kazalarına Bakış	405
PROF. DR. HALİM İŞSEVER	
55 İş Kazaları	417
PROF. DR. FERRUH AYOĞLU • UZM. DR. SEROL DEVECİ • DR. ÖĞR. ÜYESİ BİLGEHAN AÇIKGÖZ	

56 Meslek Hastalıkları.....	427
PROF. DR. FERRUH AYOĞLU • DR. ÖĞR. ÜYESİ BİLGEHAN AÇIKGÖZ • UZM. DR. SEROL DEVECİ	
57 İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili Temel Epidemiyolojik Göstergeler.....	439
PROF. DR. METİN PIÇAKÇIEFE	
58 Çalışma Yaşamında Yaşlılar ve Kronik Hastalığı Olanlar.....	447
PROF. DR. ALİYE MANDIRACIOĞLU	
59 Çocuk İşçiliği.....	453
PROF. DR. FERDİ TANIR	
60 Tarım Üretiminde İş Sağlığı ve Güvenliği.....	457
PROF. DR. FERDİ TANIR	
61 İş Sağlığında Karşılaşılan Etik Sorunlar ve Mevcut Durum.....	463
PROF. DR. SEVGİ CANBAZ	
62 Eğreti (Prekaryöz) Çalışma ve Sağlık Etkileri.....	471
PROF. DR. ÇİĞDEM ÇAĞLAYAN	
63 Sağlık Çalışanların Sağlığı.....	477
DOÇ. DR. NİLGÜN ULUTAŞDEMİR	
64 Birinci Basamak Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet.....	485
PROF. DR. METİN PIÇAKÇIEFE	

BÖLÜM 6

BULAŞICI HASTALIKLAR

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Ali Ceylan

65.1 Türkiye’de Bağışıklama Hizmetlerinin Durumu ve Bağışıklamada Eşitsizlikler	493
PROF. DR. MUZAFFER ESKİOÇAK	
65.2 Aşı İle Önlenebilir Hastalıklarla İlgili Halk Sağlığı Kongre Kitaplarında Yer Alan Bildiriler 2008-2019.....	507
ARŞ. GÖR.DR. BENGÜ NEHİR BUĞDAYCI YALÇIN • ARŞ. GÖR. DR. DERYA AKICI • PROF. DR. C. TAYYAR ŞAŞMAZ	
66 Su ve Gıda Kaynaklı Hastalıklar.....	559
DOÇ. DR. ZAHİDE KOŞAN • ARŞ. GÖR. DR. ESRA YAVUZ	
67 Zoonozlar.....	565
PROF.DR. A.ÖNER KURT • ARŞ. GÖR. DR. FATMA BOZDAĞ	
68 Vektörlerle Bulaşan Hastalıklar.....	581
PROF. DR. GÜNAY SAKA • PROF. DR. ALİ SATAR	
69 Paraziter Enfeksiyonlar.....	587
PROF. DR. MUTTALİP ÇİÇEK • PROF.DR. ALİ CEYLAN	

- 70 Yeni ve Yeniden Ortaya Çıkan Bulaşıcı Hastalıklar 591**
UZM. DR. HİLAL DÜZEL
- 71 HIV/AIDS: Mevcut Durum, Korunma ve Kontrol 597**
PROF. DR. TACETTİN İNANDI • DR. ÖĞRETİM ÜYESİ SERPİL GONCA
- 72 Hepatitler ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar 605**
DR. ÖĞR. ÜYESİ HİDİR SARI
- 73 Bulaşıcı Hastalıkların Sürveyansında Gelişmeler, Değişiklikler 613**
UZM. DR. FATMA YEŞİM KARAKOÇ

BÖLÜM 7

YENİ KORONAVİRÜS HASTALIĞI (COVID-19) SORUNU VE YÖNETİMİ

Bölüm Editörleri: Prof. Dr. Muzaffer Eskiocak • Prof. Dr. Dilek Aslan

- 74 COVID-19; Kısa Tarihsel Süreç Analizi ve Çıkış (Uluslararası Perspektif)..... 625**
DOÇ. DR. ÜMİT H. KARTOĞLU
- 75 Türkiye’de Pandemi Sürecinde Hazırlıklılık ve Baş Etme Stratejileri 633**
PROF. DR. SİBEL SAKARYA
- 76 Türkiye’de COVID-19 Salgın Eğrisine Bakış 543**
PROF. DR. GÜL ERGÖR • DR. NURCAN DURUKAN
- 77 Kanıta Dayalı Salgın Yönetiminde Modelleme Çalışmaları:
COVID-19 Pandemisi Deneyimi 647**
PROF. DR. BANU ÇAKIR
- 78 COVID-19 Küresel Salgını Döneminde Halk Sağlığı Eğitimi..... 653**
PROF. DR. NADİ BAKIRCI • INT. DR. EROL BARBUR
- 79 Pandemi Mücadelesi İçin Halk Sağlığı Tıpta Uzmanlık Eğitim Müfredatı
Nasıl Güncellenmeli? 657**
PROF. DR. FERDA ÖZYURDA • PROF. DR. DİLEK ASLAN
- 80 Pandemi Sürecinde Halk Sağlığı Uzmanları Derneği (HASUDER) Çalışmaları 663**
HASUDER YÖNETİM KURULU
- 81 COVID-19 Açısından Risk Grupları 667**
PROF. DR. RAİKA DURUSOY
- 82 Türkiye’de Bulunan Suriyeliler, Diğer Mülteciler, Uluslararası Göçmenler ve
Yeni Koronavirüs Hastalığı 671**
PROF. DR. ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ
- 83 Pandeminin Çevresel Boyutu 675**
DR. AHMET SOYSAL

- 84 Pandemi ve Çalışan Sağlığı: Açlık mı? Hastalık mı? 681**
UZM. DR. NERGİS KAYACAN
- 85 Pandemi ve Sağlık Çalışanları 685**
PROF. DR. MERAL SAYGUN • DR. ÖĞR. ÜYESİ DİDEM DAYMAZ
- 86 COVID-19 Salgını Doğru Kavramanın Yolu: Etkin Risk İletişimi..... 689**
ARŞ. GÖR. DR. BURKAY BUDAK • PROF. DR. F. NUR BARAN AKSAKAL
- 87 Pandemi Bir Halk Sağlığı Akademisyeninin Saha Deneyimleri:
Sorunlar ve Öğrendiklerimiz 695**
PROF. DR. COŞKUN BAKAR
- 88 Pandemi, Sosyal Medya ve İnfodemi..... 701**
PROF. DR. TACETTİN İNANDI • UZM. DR. MEHTAP CANGİĞER ELTAŞ
- 89 Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Pandemi Yönetiminde
İnfografik Kullanımı ile İlgili Deneyimler 711**
UZM. DR. SELİM GÜLER
- 90 Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) ve Yerel Yönetimler 715**
PROF. DR. NİLAY ETİLER
- 91 Bir Üniversite Hastanesinde COVID-19 Enfeksiyonunu Önleme Çalışmaları 719**
PROF. DR. ÇİĞDEM ÇAĞLAYAN • DR. ÖĞR. ÜYESİ A. ALP AKER
- 92 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin COVID-19 Deneyimi..... 723**
DOÇ. DR. ÖZEN AŞUT • PROF. DR. SONGÜL ACAR VAİZOĞLU • PROF. DR. ŞANDA ÇALI • PROF. DR. ELÇİN YOLDAŞCAN

BÖLÜM 8

BULAŞICI OLMAYAN KRONİK HASTALIKLAR

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Sibel Sakarya

- 93 Kalp Damar Hastalıkları Morbiditesi 731**
DOÇ. DR. CEYDA ŞAHAN • PROF. DR. BELGİN ÜNAL • PROF. DR. GÖNÜL DİNÇ HORASAN
- 94 Kalp Damar Hastalıkları Mortalitesi 739**
PROF. DR. BELGİN ÜNAL • PROF. DR. GÖNÜL DİNÇ HORASAN • DOÇ. DR. CEYDA ŞAHAN
- 95 Diyabet..... 743**
DOÇ. DR. M. FATİH ÖNSÜZ
- 96 Kansere ve Kansere Kontrolü..... 749**
PROF. DR. SULTAN ESER • DOÇ. DR. RAZİYE ÖZDEMİR
- 97 Kansere Mortalitesi..... 777**
PROF. DR. GÜL ERGÖR

- 98 Kronik Solunum Yolu Hastalıkları 779**
 PROF. DR. LEYLA KARAOĞLU
- 99 Kronik Hastalıklar ve Ruh Sağlığı791**
 KLİNİK PSK. İNANÇ SÜMBÜLOĞLU • PROF. DR. SELMA KARABEY
- 100 Ağız ve Diş Sağlığı 795**
 PROF. DR. BAHAR GÜÇİZ DOĞAN • UZM. DT. CANSU ÖZŞİN ÖZLER
- 101 Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri-Yüksek Kan Basıncı 807**
 DR. ÖĞR. ÜYESİ NÜKET GÜLER BAYSOY
- 102 Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri-Yüksek Kan Şekeri (Prediyabet)..... 813**
 DOÇ. DR. M.FATİH ÖNSÜZ
- 103 Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri-Obezite..... 817**
 DOÇ. DR. FİGEN DEMİR
- 104 Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri-Dislipidemi 821**
 DOÇ. DR. FİGEN DEMİR
- 105 Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri-Fiziksel İnaktivite (Hareketsizlik) 825**
 DR. ÖĞR. ÜYESİ ASYA BANU BABAOĞLU
- 106 Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar ve Eşitsizlikler 831**
 DOÇ. DR. İŞİL ERGİN
- 107 Ulusal Düzeyde Yürütülen Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar ve Risk Faktörleri Programları 839**
 DR. ÖĞR. ÜYESİ HATİCE İKİŞİK • PROF. DR. İŞİL MARAL

BÖLÜM 9

TOPLUM RUH SAĞLIĞI

Bölüm Editörleri: Prof. Dr. Selma Karabey • Dr. Öğr. Üyesi İlker Kayı

- 108 Türkiyede Toplum Ruh Sağlığı 849**
 PROF. DR. AHMET TOPUZÖĞLU
- 109 Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Ruh Sağlığı Çalışmaları 855**
 UZM. DR. PELİN ŞAVLI EMİROĞLU
- 110 Türkiye’de Ruh Sağlığı İnsan Gücü..... 859**
 DOÇ. DR. FAHRİYE OFLAZ • UZM. DR. LALE ESİRGİN
- 111 Ruh Sağlığı Alanında Yasal Mevzuat..... 863**
 DOÇ. DR. FAHRİYE OFLAZ
- 112 Türkiye’de Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinin Durumu 869**
 PROF. DR. BÜLENT KILIÇ

- 113 Bir Toplum Ruh Sağlığı Sorunu Olarak Bağımlılık 873**
PROF. DR. AHMET TOPUZOĞLU
- 114 Ruh Sağlığı Okuryazarlığı..... 877**
UZM. DR. ŞEYMA ARSLAN • PROF. DR. SELMA KARABEY
- 115 Toplum Ruh Sağlığında Türkiye'ye Uyarlanabilecek İyi Uygulama Örnekleri 881**
DR. AZİZE TIRYAKIOĞLU
- 116 Psikolog Gözünden Birinci Basamak Ruh Sağlığı Hizmeti 885**
UZM. PSK. ERKAM ÜNAL

BÖLÜM 10

ENGELLİLERLE İLGİLİ HİZMET PLANLAMASINA BÜTÜNCÜL YAKLAŞIM

Bölüm Editörleri: Prof. Dr. Filiz Abacıgil • Prof. Dr. Hatice Şahin

- 117 Engellilikle İlgili Tanımlar ve Mevcut Durum 893**
PROF. DR. FİLİZ ABACIGİL • ARAŞ. GÖR. DR. BEYZA KERMAN
- 118 Engelli Hakları..... 899**
DR. ÖĞR. ÜYESİ EZEL BİLGE YERLİ
- 119 Sağlık Hizmetlerine Erişim ve Engellilik..... 907**
PROF. DR. HATİCE ŞAHİN
- 120 Engelli Bireylerin İstihdamında Yaşanan Sorunlar 917**
PROF. DR. BEYHAN CENGİZ ÖZYURT
- 121 Engellilik ve Yerel Yönetimler..... 923**
DOÇ. DR. NURHAN MEYDAN ACIMIŞ
- 122 Türkiye'de Engellilik, Eşitsizlikler ve Ayrımcılık..... 929**
PROF. DR. TACETTİN İNANDI • ARAŞ. GÖR. DR. CANSU KARABİBER
- 123 Engelli Bireylerin Beslenmesi 941**
PROF. DR. ELÇİN BALCI • DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMET BAYRAKTAR
- 124 Engeli Olan Çocuklar..... 947**
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYSUN ARAS
- 125 Türkiye'de Cezaevlerinde Bulunan Engelli Mahkumların Halk Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi 953**
ARAŞ. GÖR. DR. KENAN İLKAY ALP • PROF. DR. PINAR OKYAY
- 126 Engelli Bireylerin Sağlığını Geliştirmede Yardımcı Teknoloji Ürünleri 959**
PROF. DR. FİLİZ ABACIGİL • ARAŞ. GÖR. DR. İSMAİL ÇEVİK

BÖLÜM 11**SAĞLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ**

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Birgül Piyal

- 127 Çocuk ve Adolesanlarda Sağlığın Geliştirilmesi..... 696**
DOÇ. DR. DERYA ÇAMUR
- 128 Göçmen Sağlığının Geliştirilmesi; Gerçekleştirilenler ve Gereksinimler 981**
UZM. DR. F. DENİZ MARDİN
- 129 Türkiye’de Göçmen Sağlığı Hizmetleri-Bir İl Örneği..... 987**
PROF. DR. FERDANE OĞUZÖNCÜL • ARŞ. GÖR. DR. KEVSER TUNCER KARA
- 130 Sağlığın Geliştirilmesi Kavramı ve “Tek Sağlık” Yaklaşımı 991**
DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE BARAN DENİZ • PROF. DR. DİLEK ASLAN
- 131 Sağlık Okuryazarlığı ve Sağlık Alanındaki Kitle İletişim Çalışmaları Örnekleri..... 997**
DR. ÖĞR. ÜYESİ HAKAN TÜZÜN • PROF. DR. SEÇİL ÖZKAN

BÖLÜM 12**TÜTÜN KONTROLÜ**

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Dilek Aslan

- 132 Tütün Kontrolü; Güncel Durum Tespiti, Gereksinimler ve Öneriler 1009**
PROF. DR. DİLEK ASLAN
- 133 Türkiye’de Tütün Kontrolü ile ilgili Yakın Tarihte Öne Çıkan Uygulamalar 1013**
PROF. DR. ELÇİN BALCI
- 134 Türkiye’de Yetişkinlerin Tütün Ürünü Kullanma Durumlarında Değişim (1993-2019)..... 1017**
PROF. DR. RECEP EROL SEZER
- 135 Yeni Nesil Tütün Ürünleri 1021**
ÖĞR. GÖR. DR. MELTEM ŞENGELİN • PROF. DR. DİLEK ASLAN
- 136 Türkiye’de Yetişkinlerde Tütün Kullanımı 1025**
PROF. DR. GÜNAY SAKA
- 137 Türkiye’de Gençler Arasında Tütün Kullanımı 1029**
PROF. DR. GAMZE ÇAN • UZM. DR. NUREDDİN ÖZDENER
- 138 Türkiye’de Kadınlar Tütün Endüstrisinin Hedefinde mi?..... 1037**
PROF. DR. TÜRKAN GÜNAY
- 139 Tütün Endüstrisi Taktikleri ve Etkili Mücadele: Güncel Değerlendirmeler 1041**
DR. SEYFİ DURMAZ
- 140 Tütünsüz Üniversite Yaklaşımı ve Güncel Uygulama Örnekleri 1047**
DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE BARAN DENİZ • PROF. DR. DİLEK ASLAN • PROF. DR. RAİKA DURUSOY

- 141 Tütünsüz İşyeri Yaklaşımları..... 1051**
UZM. DR. NUREDDİN ÖZDENER
- 142 Sigara Bırakma Yaklaşımları..... 1055**
PROF. DR. MEHMET ALİ KURÇER
- 143 Tütün Kontrolü İçin Sağlık Okuryazarlığı ve Toplum Motivasyonu..... 1061**
UZM. DR. NUREDDİN ÖZDENER • UZM. DR. HİLAL GÖRGEL KAHRAMAN
- 144 Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Strateji Planı MPOWER
Kapsamında Türkiye'nin Konumu 1069**
UZM. DR. NUREDDİN ÖZDENER • PROF. DR. HİLAL ÖZCEBE

BÖLÜM 13

AFETLER VE HALK SAĞLIĞINA ETKİLERİ

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Sarp Üner

- 145 Sağlık Sisteminin Afet ve Acil Durumlara Hazırlığı..... 1081**
DR. SIDIKA TEKELİ YEŞİL • PROF. DR. SARP ÜNER
- 146 İnsan Kaynaklı Afetler ve Halk Sağlığına Etkileri 1087**
DR. ÖĞR. ÜYESİ ONUR ÖZLEM ÖZTÜRK • ÖĞR. GÖR. İSMET ÇELEBİ
- 147 Jeolojik Kaynaklı Afetler ve Halk Sağlığına Etkileri..... 1093**
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYSUN GÜZEL • PROF. DR. RECEP AKDUR
- 148 Biyolojik Afetler ve Halk Sağlığına Etkileri 1105**
DR. ÖĞR. ÜYESİ EBRU İNAL • PROF. DR. SARP ÜNER
- 149 Hidrolojik ve Klimatolojik Kaynaklı Afetler ve Halk Sağlığına Etkileri 1111**
DR. ÖĞR. ÜYESİ TAHSİN GÖKHAN TELATAR • ARŞ. GÖR. DR. HÜSEYİN KOÇAK
- 150 Teknolojik Kazalar ve Kbrn Olayları, Halk Sağlığı Etkileri..... 1117**
ARŞ. GÖR. DR. CÜNEYT ÇALIŞKAN • PROF. DR. NAZIM ERCÜMENT BEYHUN

BÖLÜM 14

ULUSLARARASI GÖÇ VE SAĞLIK

Bölüm Editörleri: Doç. Dr. Özge Karadağ Çaman • Uzm. Dr. Hande Bahadır

- 151 Göçmen Sağlığı ve Hizmetlerine Genel Bakış 1131**
DR. ÖĞR. ÜYESİ HÜLYA ŞİRİN • ARŞ. GÖR. DR. KEVSER TUNCER KARA
ARŞ. GÖR. DR. GAMZE AKTUNA • PROF. DR. AYŞE FERDANE OĞUZÖNCÜL
- 152 Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Sunulan Göçmen Sağlığı Hizmetleri..... 1137**
DYT. DAMLA İKBAL CEYHAN • KLİNİK PSK. İNANÇ SÜMBÜLOĞLU • PROF. DR. SELMA KARABEY
- 153 Toplumsal Cinsiyet Bakışıyla Göç ve Kadın Sağlığı 1141**
PROF. DR. ŞEVKAT BAHAR-ÖZVARİŞ

- 154 Uluslararası Göçmenler ve Ruh Sağlığı 1145**
 PROF. DR. CENGİZ KILIÇ • DOÇ. DR. ÖZGE KARADAĞ ÇAMAN
 UZM. KLİNİK PSK. İNANÇ SÜMBÜLOĞLU • PROF. DR. SELMA KARABEY
- 155 Göç ve Çevre Sağlığı 1151**
 PROF. DR. MUHSİN AKBABA • UZM. DR. BURAK KURT
- 156 Göç Araştırmalarındaki Yöntemsel ve Etik Konular 1155**
 DR. SIDIKA TEKELİ YEŞİL

BÖLÜM 15

HALK SAĞLIĞI VE SOSYAL BİLİMLER

Bölüm Editörü: Prof. Dr. Bülent Kılıç

- 157 Halk Sağlığı ve Antropoloji 1163**
 DOÇ. DR. AYŞECAN TERZİOĞLU • SERHAT ERDAL
- 158 Halk Sağlığı ve Sosyoloji 1171**
 DR. METİN KILIÇ • ARŞ. GÖR. DR. YAĞMUR KÖKSAL YASİN • PROF. DR. BÜLENT KILIÇ
- 159 Halk Sağlığı Tarihi Çalışmaları (2014-2019)..... 1177**
 ÖĞR. GÖR. DR. AHMET CAN BİLGİN
- 160 Halk Sağlığı ve Sanat: Halk Sağlığında Sinema ve Fotoğraf Kullanımı 1185**
 ARŞ. GÖR. DR. K. ONUR ŞİMŞEK • PROF. DR. NURAY ÖZGÜLNAR
- 161 Halk Sağlığı ve Sanat: Halk Sağlığında Tiyatronun Kullanımı 1189**
 DOÇ. DR. FUNDA SEVENCAN
- 162 Halk Sağlığı ve Sanat: Halk Sağlığında Edebiyatın Kullanımı..... 1193**
 ÖĞR. GÖR. DR. AHMET CAN BİLGİN • PROF. DR. BÜLENT KILIÇ
- 163 Türkiye’de Sağlığın Sosyal Belirleyicileri 1197**
 PROF. DR. BÜLENT KILIÇ • DR. ÖĞR. ÜYESİ ELİF DÖNMEZ
- 164 Geleneksel Tıp Uygulamaları Nereye Gidiyor: Alternatif Tıp Bilimselleştiriliyor mu? 1207**
 UZM. DR. NUREDDİN ÖZDENER
- 165 Halk Sağlığı ve Sosyal Bilimler Çalışmaları: Tezler ve Kitaplar (2014-2019)..... 1211**
 ÖĞR. GÖR. DR. AHMET CAN BİLGİN

BÖLÜM 16

SAĞLIKLA İLGİLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI

Bölüm Editörleri: Dr. Eray Öntaş • Prof. Dr. Pınar Okyay

- 166 Yetersiz Beslenmenin Tüm Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması 1233**
 UZM. DR. ELİF AYLİN YÜCE YÖRÜK

- 167 Anne Ölümlerinin Azaltılması 1237**
ARŞ. GÖR. DR. İLKEM DUMAN KIYMIK • ARŞ. GÖR. DR. MERVE KEVSER ÇAMLII
- 168 5 Yaş Altında Önlenebilir Tüm Ölümlerin Sona Erdirilmesi 1241**
ARŞ. GÖR. DR. EZGİ ÇAMLIIK • ARŞ. GÖR. DR. REYHAN CAN YILDIZ
- 169 Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele 1245**
ARŞ. GÖR. DR. DİLEK YILDIRIM • UZM. DR. DİLEK ENER
- 170 Bulaşıcı Olmayan Hastalıklardan Kaynaklanan Ölümlerin Azaltılması ve Ruh Sağlığının Desteklenmesi 1251**
ARŞ. GÖR. DR. GAMZE KETREZ • UZM. DR. DİLEK ENER
- 171 Madde Bağımlılığının Tedavi Edilmesi ve Önlenmesi 1255**
ARŞ. GÖR. DR. EZGİ ÇAMLIIK • ARŞ. GÖR. DR. REYHAN CAN YILDIZ
- 172 Trafik Kazalarından Kaynaklanan Yaralanma ve Ölümlerin Azaltılması 1261**
ARŞ. GÖR. DR. TÜLİN ÇOBAN
- 173 Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı, Aile Planlaması ve Eğitimine Evrensel Erişim... 1267**
ARŞ. GÖR. DR. GÖKÇE HAZAR OTÇU • ARŞ. GÖR. DR. GAMZE KETREZ
- 174 Evrensel Sağlık Güvencesine Ulaşılması 1271**
ARŞ. GÖR. DR. TÜLİN ÇOBAN
- 175 Tehlikeli Kimyasallardan ve Kirlilikten Kaynaklanan Ölümlerin ve Hastalıkların Azaltılması 1275**
ARŞ. GÖR. DR. ATALAY AKTUNA • ARŞ. GÖR. DR. NURDAN FİLİS ÖZBAY
- 176 Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrol Çerçeve Sözleşmesinin Uygulanması 1279**
ARŞ. GÖR. DR. EZGİ ÇAMLIIK • ARŞ. GÖR. DR. REYHAN CAN YILDIZ
- 177 Karşılabilir Aşı ve İlaç İçin Araştırma-Geliştirme ile Bunlara Evrensel Erişimin Desteklenmesi 1283**
ARŞ. GÖR. DR. TUĞÇE DARTILMAK
- 178 Gelişmekte Olan Ülkelerde Sağlık Finansmanının Artırılması ve Sağlık İşgücünün Desteklenmesi 1287**
ARŞ. GÖR. DR. ANIL BAŞPINAR
- 179 Küresel Sağlık Riskleri için Erken Uyarı Sistemlerinin İyileştirilmesi 1291**
ARŞ. GÖR. DR. ERAY ÖNTAŞ • UZM. DR. DİLEK ENER
- 180 Kadınlar ve Kız Çocuklarına Yönelik Her Türlü Şiddet ve İstismarın Ortadan Kaldırılması 1295**
ARŞ. GÖR. DR. İLKEM DUMAN KIYMIK • ARŞ. GÖR. DR. MERVE KEVSER ÇAMLII
- 181 Üreme Sağlığı ve Haklarına Evrensel Erişim 1301**
ARŞ. GÖR. DR. GAMZE KETREZ • ARŞ. GÖR. DR. GÖKÇE HAZAR OTÇU
- 182 Güvenli ve Karşılabilir İçme Suyu 1305**
UZM. DR. DİLEK ENER

- 183 Açık Alanlarda Dışıklamanın Sona Erdirilmesi, Sanitasyon ve Hijyene Erişimin Sağlanması 1311**
UZM. DR. DİLEK ENER
- 184 Su Kalitesi, Atık Su Yönetimi ve Güvenli Yeniden Kullanımın İyileştirilmesi 1319**
ARŞ. GÖR. DR. NURDAN FİLİS ÖZBAY • ARŞ. GÖR. DR. ATALAY AKTUNA
- 185 Modern Enerjiye Evrensel Erişim..... 1325**
UZM. DR. ASLI ATA TENELER • UZM. DR. ELİF AYLİN YÜCE YÖRÜK
- 186 İşçi Haklarının Korunması ve Güvenli Çalışma Ortamlarının Desteklenmesi..... 1329**
ARŞ. GÖR. DR. ANIL BAŞPINAR
- 187 Çevresel, Ekonomik ve Sosyal Afetlere Karşı Dayanıklılık Oluşturulması/ Doğal Afetlerin Olumsuz Etkilerinin Azaltılması 1333**
ARŞ. GÖR. DR. DİLEK YILDIRIM • ARŞ. GÖR. DR. SAİDE MEVRURE DAĞDAŞ TOPAL
- 188 Şehirlerin Çevresel Etkilerinin Azaltılması 1339**
UZM. DR. DİLEK ENER
- 189 İklimle İlgili Afetlere Karşı Dayanıklılık ve Uyum Kapasitesinin Güçlendirilmesi.. 1343**
UZM. DR. DİLEK ENER • ARŞ. GÖR. DR. DİLEK YILDIRIM
- 190 Şiddetin Her Yerde Azaltılması 1347**
ARŞ. GÖR. DR. İLKEM DUMAN KIYMIK
- 191 Çocukların İstismar, Sömürü, Çocuk Ticareti ve Şiddetten Korunması 1351**
ARŞ. GÖR. DR. SAİDE MEVRURE DAĞDAŞ TOPAL
- 192 Evrensel Yasal Kimlik Sağlanması..... 1355**
UZM. DR. DİLEK ENER
- 193 İlerlemenin Ölçülmesi Yöntemlerinin Daha da Artırılması 1357**
ARŞ. GÖR. DR. ERAY ÖNTAŞ